

I beste mening. Noen ganger kan taushetsplikt være til hinder for god nabohjelp

Den bryssomme nabokjerringa

Fakta

**Berit Daae
Hustad**

Leder av Rådet
for sykepleieetikk

I dag er det slik at eldre mennesker skal bo hjemme, i sin egen bolig lengst mulig. Det er mange fordeler med å kunne være hjemme, men av og til kan det by på ulemper – i alle fall for enkelte naboer, slik de ser det.

Det er stor frihet i hvordan man ønsker å leve, og stort sett får man bestemme det selv. Autonomi og selvbestemmelse er verdier og rettigheter som vi verdsetter høyt. Ikke alle har samme normer og regler med hensyn til renhold, ryddighet og matstell. Det samme gjelder for klesdrakt og oppførsel. Stort sett er ikke dette noe problem, men vi ser at spesielt i enkelte større byer, der folk bor tett, kan det oppstå problemer. Det kan være i form av lukt, støy, søppel og liknende som virker «forstyrrende» for naboer.

EN NABO. Som leder i Rådet for sykepleieetikk vil jeg fortelle om en henvendelse fra en nabo som følte seg trakassert av hjemmetjenesten.

Denne personen var opprørt og fortalte om uverdige forhold hos en eldre nabo. De hadde bodd i samme gård i mange år. Naboen så at den eldre personen endret seg etter hvert som hun ble eldre. Fra å være normalt renslig og ryddig ble det lukt fra både leiligheten og den eldre selv. Hun ble tynn og mager, og det så ut som om hun hadde et dårlig kosthold. Heller ikke i klesveien var hun slik hun pleide å være. Hun kunne bli gående hele

«Hele leiligheten bar preg av vannskjøtsel og rot.»

dagen i nattkjolen. Naboen syntes det var trist at hun hadde endret seg. Den eldre hadde liten familie og de var sjelden på besøk.

HADDE HJEMMESYKEPLEIE. Naboen pleide å ta med litt mat og besøke den eldre damen cirka en gang per uke. Hun merket at den eldre virket deprimert og at hun på et vis hadde mistet «grepet» på livet. Den eldre damen hadde fått hjemmesykepleie, som daglig var innom henne. De skulle hjelpe til med personlig hygiene, lage enkel mat, sørge for at klær ble vasket og søppel tømt. Svært ofte fant naboen henne uten å være stelt og med

klær som luktet urin. Hele leiligheten bar preg av vannskjøtsel og rot.

Naboen hadde tatt kontakt med hjemmesykepleien på vegne av den eldre damen, men ifølge henne var de ikke interessert i å diskutere noe med henne. Naboen fortalte om dårlig renhold og lukt. Hun stilte spørsmål om når de hadde tenkt «å komme og ordne opp». På hennes spørsmål fikk hun til svar «at de ikke diskutere noe med henne på grunn av taushetsplikt». Heller ikke da hun ba dem komme for og stille henne, ville de svare. De viste til taushetsplikt. På direkte spørsmål om de hadde tenkt å komme den dagen, svarte de at hun var frekk og la så på røret.

TAUSHETSPLIKT. Hovedregel om taushetsplikt er at «helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell».

Taushetsplikten er ment som en beskyttelse for pasienter i helsevesenet. Bestemmelsen fastslår at det er forbudt å lese, søke etter eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte opplysninger som nevnt i helsepersonelloven § 21 uten at det er begrunnet i helsehjelp til pasienten eller administrasjon av slik hjelp.

Formålet med bestemmelsen er å gi et klart forbud mot å tilegne seg pasientopplysninger uten tjenstlig behov. Bestemmelsen skal styrke vernet om taushetsbelagte opplysninger. Det vil si opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som helsepersonell får vite om i egenskap av å være helsepersonell. Ifølge helse- og omsorgstjenesteloven har enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Å FØLE SEG AVVIST. Når det er sagt, så ser vi noen ganger at helsepersonell misforstår de som ringer, og tror at det er helseopplysninger man ønsker å få vite noe om. Dessverre ser vi at redselen for å utlevere noe om pasienten gjør at for eksempel

pårørende eller venner som ringer, føler seg avvist. Det er synd fordi helsepersonell kan bli oppfattet som lite imøtekommende og lite vennlig. Stort sett er det fint med naboer som bryr seg.

Det kan være vanskelig for sykepleiere i hjemmetjenesten å lytte til bekymringsmelding uten å kunne svare på spørsmål eller kommentere hvorvidt de kjenner til situasjonen. De har ikke lov til å fortelle at de kjenner til pasienten/situasjonen fordi da er taushetsplikten brutt. Hjemmesykepleien må svare at: «de har tatt imot beskjeden og at de skal følge opp saken». De kan ikke bekrefte at de har kjennskap til fru ... Da har de brutt taushetsplikten.

Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere § 2.6 «Sykepleieren ivaretar pasientens rett til vern om fortrolige opplysninger».

Samarbeid med naboer er vanskelig på grunn av taushetsplikten. Men de burde ha lyttet til naboen og tatt imot bekymringsmeldingen. Selvfølgelig skal de svare høflig, og det er uhørt at de slenger på røret. Hjemmetjenesten og bestillerkontoret skal ta imot bekymringsmelding og den skal loggføres.

BESTEMME SELV. Pasienter som er samtykkekompetent har rett til å bestemme selv om de vil motta helsetjenester. All helsetjeneste fordrer et samtykke. Hvis pasienten ønsker å gå i nattkjolen hele dagen, så er det pasientens valg. Ofte kan det være uttrykk for annen sykdom, og helsepersonell er flinke til å få pasienten til å skille på dag og natt. Pasientens selvbestemmelsesrett er ikke begrenset til fornuftige og rasjonelle avgjørelser. Selv om helsetjenesten vurderer at pasientens valg om å nekte helsetjeneste er ufornuftig, eller til og med medisinsk uforsvarlig, må helsetjenesten respektere pasientens valg. Dette gjelder så lenge pasienten er samtykkekompetent.

Noen ganger kan det være vanskelig for utenforstående eller nabo å være vitne til de valg som andre naboer gjør. Spesielt hvis man ikke vet om det er et uttrykk for sykdom, depresjon eller begynnende demens. Det er stort sett bra at naboer bryr seg og at man ønsker å være til hjelp, men det er ikke alltid at man får det svaret som man ønsker.

Hvordan vil du som sykepleier i hjemmetjenesten svare en nabo som ringer inn en bekymringsmelding? ●

Illustrasjon: Kathrine Kristiansen